

PDN-voorzitter Jos Schneiders over financiële crisis:

“Het gevaar is nog niet geweken”

Jos Schneiders, de directeur van DSM Nederland, is sinds begin dit jaar ook voorzitter van het bestuur van PDN. Dat blijkt in de huidige situatie niet de meest plezierige taak te zijn. De financiële crisis immers heeft de pensioenfondsen en dus ook PDN hard geraakt. Deze zomer keurde De Nederlandsche Bank het herstelplan goed dat PDN heeft opgesteld. We vroegen Jos Schneiders naar de actuele situatie bij het pensioenfonds.

De voorzitter van PDN begint meteen met een waarschuwing. “Het gaat de laatste maanden weer wat beter op de aandelenbeurzen. Dit, en een iets verbeterde rente, heeft de dekkingsgraad van ons pensioenfonds goed gedaan. Maar we zijn er nog lang niet. Het gevaar is zeker nog niet geweken.”

Omdat PDN eind 2008 een dekkingstekort had (dekkingsgraad lager dan 105 procent) heeft het een zogenoemd “herstelplan” opgesteld. Daarin staan maatregelen samengevat die het fonds de komende jaren weer financieel gezond moeten maken. De Nederlandsche Bank, die toezicht houdt op de pensioenfondsen, heeft dit plan van PDN deze zomer bekeken en goedgekeurd.

Het herstelplan gaat uit van voorzichtige uitgangspunten. Bijvoorbeeld dat het rendement op beleggingen bescheiden zal zijn of dat de rente waarmee de fondsen rekenen, ook gelimiteerd is. Door de maatregelen die PDN in zijn herstelplan noemt, dient de dekkingsgraad in drie jaar tijd weer 105 procent te zijn en over 15 jaar, 116 procent. Inmiddels is de dekkingsgraad sinds eind vorig jaar gestegen van 98 procent naar 105

procent eind juni. Is daarmee het probleem niet al voor een groot deel opgelost? Kunnen de maatregelen weer worden afgeblazen?

“Absoluut niet,” zegt Schneiders met nadruk. “Het gaat de laatste tijd gelukkig iets beter met de dekkingsgraad, zoals ik al zei, maar we hebben nog een lange weg te gaan. Over een maand kan het weer heel anders zijn. De aandelenmarkt is zeer volatiel waardoor de dekkingsgraad ook schommelt. De economie zit nog in een dip en bedrijven gaan nog moeilijke tijden tegemoet. Dat kan doorwerken in een slechtere dekkingsgraad. Iedere voorspelling is een slag in de lucht. De maatregelen die we genomen hebben blijven van kracht. Ook als de dekkingsgraad nog verder zou stijgen. Het bestuur van PDN mag voorlopig niet aan die maatregelen tornen. Dat mag pas van De Nederlandsche Bank als de dekkingsgraad aan het einde van drie achtereenvolgende kwartalen boven de 105 procent ligt. Dat kan dus dit jaar al niet meer het geval zijn. Helaas is en blijft de kans aanwezig dat bij de aanhoudende recessie nog perioden komen dat het tegenzit. Voorlopig is dus terughoudendheid geboden in het voorspellen wanneer we daadwerkelijk hersteld zijn”.

Wat merken deelnemers (DSM-medewerkers) en gepensioneerden van PDN nu van het herstelplan? Schneiders wijst op de brief die deelnemers en gepensioneerden in mei hebben gekregen. “In die brief stond dat het fonds bij de deelnemers de komende drie jaar de pensioenaanspraken niet aanpast aan de algemene loonsverhoging bij DSM. Zij bouwen in die tijd dus minder pensioen op. Ook de pensioenen van de gepensioneerden stijgen drie jaar lang niet mee met de stijging van de prijzen (indexatie). Zoals eerder gezegd kunnen we pas weer toeslagen verlenen nadat we 3 kwartalen onafgebroken zonder dekkingstekort opereren. Tot dat moment gelden de maatregelen zoals in het herstelplan goedgekeurd.”

Dat betekent dat de toekomst onzeker is. Het kan nog slechter gaan of juist beter worden. Wat zal de deelnemer en de gepensioneerde merken in die situaties? Jos Schneiders had die vraag wel verwacht. Het is de vraag die hij de afgelopen tijd al vaak moest beantwoorden. “Laten we beginnen met de slechte situatie, dan hebben we die gehad,” zegt hij. “Als het onverhoopt de verkeerde kant uitgaat en het nog slechter wordt, zijn meer maatregelen nodig. Dat zullen deelnemers, gepensioneerden en slapers zeker gaan voelen. In het uiterste geval is het zelfs mogelijk dat we helaas moeten korten op de pensioenen. PDN zal er echter alles aan doen om die maatregel te voorkomen. Het is het allerlaatste redmiddel. Maar ik kan nu niet uitsluiten dat dit nooit zal gebeuren. Met het herstelplan hebben we van De Nederlandsche Bank vijf jaar de tijd gekregen om met andere maatregelen de dekkingsgraad weer te laten stijgen. Op korte termijn lijkt het inzetten van dat (laatste) middel dus niet waarschijnlijk.”

Aanvankelijk noemde het herstelplan een periode van drie jaar en niet vijf jaar. Waarom is die periode gewijzigd en heeft die verandering gevolgen voor de deelnemers en gepensioneerden? Volgens Schneiders is dat niet het geval. “We zijn oorspronkelijk uitgegaan van de drie jaar waarin we als PDN kunnen herstellen naar een dekkingsgraad van boven de 105%. We hebben nu inderdaad van De Nederlandsche Bank twee jaar langer de gelegenheid gekregen om te herstellen. Die periode van vijf jaar geldt ook voor andere pensioenfondsen. In het herstelplan wordt er echter nog steeds vanuit gegaan dat het lukt om in drie jaar een dekkingsgraad boven de 105 procent te brengen.

Iedereen hoopt dat de economie en de financiële wereld weer overeind krabbelen. Dan komt ook de dag dat de maatregelen uit het herstelplan niet meer nodig zijn. Wat velen zich vervolgens afvragen, is of de “schade” die dan is opgelopen weer wordt goedge maakt. Wordt de indexatie op de pensioenen die de gepensioneerden gemist hebben dan weer ingehaald? En wat gebeurt met de pensioenopbouw die deelnemers misliepen?

“Het hele proces gaat als volgt,” legt Schneiders geduldig uit. “Zolang de dekkingsgraad nog geen drie achtereenvolgende kwartalen meer dan 105 procent is, mag het fonds geen

toeslagen verlenen. Bij actieve deelnemers die pensioen opbouwen, kan volledige toeslagverlening plaatsvinden bij een dekkingsgraad boven 105 procent. Gepensioneerden, voor wie de pensioenopbouw al volledig heeft plaatsgevonden, kunnen in die situatie een gedeeltelijke toeslagverlening krijgen. Bij een dekkingsgraad boven 116 procent kan PDN besluiten tot volledige toeslagverlening (indexatie) van de pensioenen.

En ten slotte dan de gemiste toeslagen. De gemiste toeslagen worden door het fonds bijgehouden. Indien de financiële toestand van het fonds het toelaat, kan het bestuur, in overleg met de sociale partners, besluiten de niet verleende, toeslagen alsnog toe te kennen.”

Wat heeft het bestuur van PDN, behalve het opstellen van het herstelplan, gedaan om de situatie van het fonds voor nu en voor de toekomst te verbeteren. “We hebben uiteraard niet stil gezeten,” laat Schneiders weten. “We hebben onderzocht hoe onze financiële positie zo snel kon verslechteren. En dan vooral nagegaan wat we hadden kunnen doen om een zo sterke daling van de dekkingsgraad te voorkomen. Wat we ook onderzocht hebben, is hoe we het best gewapend zijn tegen toekomstige crises. Want, gezien het verleden, moeten we ook voor de toekomst weer rekening houden met een nieuwe crisis. We weten alleen niet wanneer en wat voor soort crisis dat zal zijn.”

Hoe kon het dan gebeuren dat de dekkingsgraad bij PDN en trouwens ook bij de meeste andere fondsen, zo dramatisch daalde?

Schneiders: “Het was vooral de door bijna niemand verwachte combinatie van dalende beurskoersen en dalende rente. Dat laatste leidde tot hogere verplichtingen. Wij en vele andere pensioenfondsen dachten dat vooral de oplopende inflatie het grote gevaar was waartegen we ons moesten beschermen.”

Schneiders: “We hebben gelukkig altijd een voorzichtig beleggingsbeleid gehad. Toch kon ook dat niet voorkomen dat onze dekkingsgraad sterk daalde. Je loopt immers altijd een bepaald risico. Zonder risico heb je onvoldoende rendement om toeslagen te betalen. De omvang en snelheid waarbij deze financiële crisis op ons afkwam was zo hevig dat de risico beperkende maatregelen die we genomen hadden onvoldoende waren. Uiteraard proberen wij nu te leren uit deze situatie. Dat heeft ons er echter niet toe gebracht om nu op een heel andere manier te gaan beleggen. Uit onderzoek blijkt dat ons beleggingsbeleid in grote lijnen helemaal niet verkeerd is. We hebben de afgelopen tijd onderzocht wat het beste beleggingsbeleid zou zijn bij allerlei soorten crises. Bijvoorbeeld bij de huidige crisis, maar ook bij een crisis met hyperinflatie zoals in de jaren dertig in Duitsland, of een crisis met langdurige economische stilstand van de economie zoals in Japan. Wat blijkt als je dat doet: de maatregelen die goed werken in het ene scenario, werken volstrekt verkeerd in het andere. Je kunt geen beleggingsbeleid bedenken dat je tegelijkertijd beschermt in verschillende soorten crises. Ook het verzekeren tegen alle mogelijke risico's is maar beperkt mogelijk. Dat kost zoveel dat er geen geld meer overblijft voor bijvoorbeeld de indexatie van de pensioenen.”

Bij al die scenario's blijkt het huidige beleggingsbeleid van PDN nog goed af te steken. Wel onderzoekt PDN volgens Schneiders nog hoe in de toekomst in tijden van crisis het beleggingsbeleid flexibeler kan worden aangepast. De PDN-voorzitter benadrukt dat pensioenfondsen beleggen voor de hele lange termijn. “Hoe we beleggen staat daarom ook, in grote lijnen, voor een langere periode vast. We onderzoeken nu of we in de toekomst met onze beleggingen sneller kunnen inspelen op onverwachte (crisis-)situaties. Maar ook dat is niet de oplossing voor alle problemen. Bij het beleggen van pensioengelden loop je altijd een zeker risico als je ook rendement wil halen. Maar we blijven zoeken naar de ideale combinatie van rendement halen en risico's beperken.”